

Ateenan julistus terveille kaupungeille

23 kesäkuuta 1998
CHDV 03.01.01/BG3E

This document was issued by the Regional Office for Europe of the World Health Organization, Healthy Cities Project, in 1998 under the title "Athens Declaration for Healthy Cities". The translator alone is responsible for the accuracy of the translation.

Tämän asiakirjan "Ateenan julistus terveille kaupungeille" on julkaissut WHO:n Euroopan Alue toimiston Terveet Kaupungit -projekti vuonna 1998. Suomenkielinen käännös: projektikoordinaattori Mari Hakkala.

Kaupunginjohtajat ja korkean tason poliitikot Euroopan kaupungeista kokoontuivat Ateenaan Kansainväliseen Terveiden Kaupunkien Konferenssiin, joka juhlisti *Euroopan Terveet Kaupungit* -liikkeen ensimmäistä kymmenvuotiskautta ja WHO:n *Terveet Kaupungit* -projektin kolmannen vaiheen (1998-2002) alkua. Kesäkuun 23. päivänä 1998 laadittiin Ateenan julistus.

Tämä julkinen ja yleinen Julistus ilmaisee Euroopan kaupunkien selkeän ja vahvan sitoutumisen terveyteen ja kestäväan kehitykseen. Julistus korostaa sellaisia ensisijaisen tärkeitä asioita ja uusia haasteita, joihin kaupunkien tulee kiinnittää huomiota ja joiden parissa niiden tulee työskennellä sekä osoittaa, miten kansalliset hallitukset ja WHO voivat tukea *Terveyttä Kaikille* -ohjelman mukaista toimintaa paikallistasolla ja kaupungeissa.

Todistamme täten Julistuksen allekirjoittamisen.

Ateena, 23. kesäkuuta 1998

Dimitrios Avramopoulos
Ateenan kaupunginjohtaja

Jo E. Asvall
WHO Euroopan Aluejohtaja

ATEENAN JULISTUS TERVEET KAUPUNGIT

Johdanto

Kansainvälinen Terveet Kaupungit -konferenssi, joka järjestettiin Euroopan Terveet Kaupungit -hankkeen kymmenvuotistoiminnan kunniaksi, vahvistaa Euroopan kaupungeista saapuneiden edustajien sitoutumista jatkuvaan toimintaan Terveyttä Kaikille -ohjelman ja kestäväan kehityksen toteuttamiseksi 2000-luvulla. Kaupunkien hallinnolla on elintärkeä osa Terveyttä Kaikille - tavoitteiden saavuttamisessa ja Euroopan kaupunkien asukkaiden terveyden parantamisessa.

Olemme kokoontuneet Ateenassa kaupunginjohtajina ja korkean tason poliitikkoina yhdessä *Maailman Terveysjärjestön* edustajien kanssa ohjelman kolmannen vaiheen kynnyksellä, joka johtaa asukkaat uudelle vuosituhatluvulle. Uskomme, että paikallistason toiminta on olennainen osa kaikkia kansallisia ja alueellisia terveysstrategioita ja ohjelmia. Paikallisella tasolla on helpompaa rakentaa kumppanuuksia terveyden hyväksi yli sektorirajojen. Osallistuminen ja yhteisöjen valtauttaminen on myös helpommin toteutettavissa.

Kaupungeillamme on suurimmat mahdollisuudet parantaa terveyttä ja elämän laatua Euroopan alueella. Kansalaisina yhdessä toimivat naiset, lapset ja miehet ovat uudistava ja muutoksia edistävä voima. Uskomme, että kaupunkien hallitusten edustajina meidän, tulisi ottaa johto ja

yhdistää demokraattisesti saamamme poliittinen valta ainutlaatuisen osaamiseemme kestäväen terveyden ja kehityksen ohjelmien soveltamiseksi.

Vakuutamme, että sitoudumme jatkuvasti soveltamaan paikallistasolla suosituksia, joista on sovittu alueellisessa ja maailmanlaajuisessa *Terveyttä kaikille* -ohjelmassa, Rion huippukokouksessa (*Agenda 21*), Kansainvälisessä väestö- ja kehityskonferenssissa ja Beijingin huippukokouksessa. Vahvistamme samalla, että paikallistaso osallistuu muun muassa YK:n Kansainvälisen ikääntyneiden ihmisten vuoden tapahtumiin.

Terveyden ja kestäväen kehityksen tärkeimmät periaatteet

Kaupunginjohtajien ja johtavien poliitikkojen edustajina vakuutamme parantavamme kansalaistemme: naisten, lasten ja miesten terveyttä periaatteenamme oikeudenmukaisuus, kestävyys, hallinnonalojen rajat ylittävä yhteistyö ja solidaarisuus.

1. Oikeudenmukaisuus

Suuret terveyserot kaupunkien välillä ja kaupunkien sisällä, sukupuolten ja etnisten ryhmien välillä eivät ole ainoastaan loukkaus inhimillistä arvokkuutta vastaan, vaan ne vaarantavat myös sosiaalisen vakauden ja heikentävät taloudellista selviämistä. Vakuutamme, että sitoudumme poliittisesti pienentämään terveyseroja kaupunkiemme välillä ja kaupungeissamme, tuomme terveyden paremmin kaikkien ulottuville ja parannamme merkittävästi riskiryhmien terveyttä.

2. Kestävyys

Tiheästi asutut kaupungit ja kaupunkialueet ovat olennaisia ympäristöjä sellaisten tärkeiden ohjelmien toteuttamisessa, jotka yhdistävät ympäristöä, taloutta, sosiaalisia tekijöitä ja terveyttä yhdistäviä tavoitteita. Tuemme terveyttä ja kestävää kehitystä sitoutumalla Euroopan *Terveyttä kaikille* -ohjelmaan ja *Euroopan kaupungit kohti kestävyttä* peruskirjaan (*Aalborgin sopimus*). Nämä ohjelmat vahvistavat toisiaan, tuovat yhteen *Terveyttä kaikille* -ohjelman ja kestäväen kehityksen tavoitteet. Kestävä kehitys yhdistää ohjelmia, jotka antavat koulutusta, kehittävät perusrakenteita (mukaan luettuina liikenne ja julkiset palvelut), tukevat liike-elämää, luovat työpaikkoja (yhtäläisesti miehille ja naisille), parantavat hyvinvointia ja edistävät turvallista ympäristöä. Paikallistasolla ja maailmanlaajuisesti meidän on elätettävä erilaisia väestöryhmiä, sovellettava ekologisia ohjelmia ympäristön suojelemiseksi kehittämällä avoimin mielin uusia hankkeita, jotka suojelevat heikkoja, edistävät oikeudenmukaisuutta sukupuolten ja rotujen välillä ja parantavat kaikkien kansalaistemme elämän laatua.

3. Hallinnonalojen rajat ylittävä yhteistyö

Terveyttä edistetään parhaiten, kun monien eri alojen toimijat työskentelevät yhdessä ja oppivat toisiltaan. Terveys kuuluu kaikille. Vakuutamme, että tuemme poliittisesti kaikkien osallisten terveysmahdollisuuksien avautumista kaupunkiemme tulevaisuudessa, myös miesten, naisten, lasten ja vähemmistöryhmien erityistarpeiden osalta. Sitoudumme myös kasvattamaan äärimmilleen kaikkien kaupungin suunnitelmien terveydellisen lisäarvon arvioimalla systemaattisesti kaikkien ohjelmien terveysvaikutuksen. Kaikki kaupungin hallinnonalat voivat omaksua tärkeän osan terveysagendan ja kestäväen kehityksen asian edistämisessä.

4. Solidaarisuus

Epäoikeudenmukaisuuden vähentäminen, Euroopan sisäisen yhteenkuuluvuuden vahvistaminen ja suhteiden kehittäminen maailman muihin osiin edellyttävät voimakkaampaa yhteistä panosta. *Terveyttä kaikille* on maailmanlaajuinen haaste ja teemme määrätietoisesti

osaltamme *Terveet kaupungit* -liikkeestä maailmanlaajuisen ja edistämme maailmanrauhaa. Vakuutamme, että sitoudumme poliittisesti kansainväliseen solidaarisuuteen kaupunkien ja alueiden välillä, molemminpuoliseen tukemiseen sekä voimavarojen, osaamisen, tiedon ja kokemusten jakamiseen.

Kaupungit terveyden ja kestävän kehityksen johdossa

WHO:n Terveet kaupungit -projektin kolmas vaihe on erinomainen mah-dollisuus ottaa oppia kymmenen vuoden kokemuksesta niin suunnittelusta kuin kaupunkitason toiminnasta. Ymmärrämme nykyään paljon paremmin, miten terveys kaupunkiympäristössä määräytyy sosiaalisten ja taloudellisten olosuhteiden, sukupuolen, iän ja kansallisuuden perusteella. Tiedämme, että terveys ei saa koskaan olla minkään yksittäisen poliittisen puolueen tai ammatillisen oppisuunnan yksinoikeus. Tiedostamme, että terveyden täytyy tulla yhdeksi elintärkeäksi osaksi kaupunkiemme ydinarvoja ja yleistä suunnittelua. Haluamme hyödyntää näitä oivalluksia paikallistason terveysstrategioiden ja kestävän kehityksen toteutuksessa 2000-luvulla.

Luomme edellytyksiä muutokselle ja sitoudumme kaupunkiemme puolesta erityistoimenpiteisiin terveyden puolesta omaksumalla johtajuuden ja valtauttamisen periaatteet, edistämällä kumppanuuksia ja muutoksia suosivia rakenteita, eheytytyn terveystuennittelu ja kestävän kehityksen kautta sekä verkostoitumalla. Vakuutamme, että annamme apumme terveyttä kaikille asenteen ulottamisesta kaupunkien ohella maaseudulle, paikkakunnille, lääneihin, alueille ja kaikille muille valtiovallan tasoa alemmille hallinnon tasoille.

1. Johtajuus ja valtauttaminen

Vakuutamme, että teemme oikeudenmukaisuudesta, terveydestä ja kestävästä kehityksestä keskeisiä arvoja kaupunkiemme kehittämissuunnitelmissa. Sitoudumme politiikan ja vahvan johtajuuden kautta saattamaan yhteen ja toteuttamaan *Terveyttä kaikille* -strategiaa, paikallisagenda 21:ä, sekä otamme erityisesti huomioon, että on tarpeen antaa mahdollisuuksia johtajuuteen naisille ja vähemmistöryhmille. Saamme liikkeelle ihmisiä ja voimavaroja *Terve kaupunki* -päämäärien saavuttamiseksi ja paikallisten asukasryhmien todelliseksi osallistumiseksi.

2. Kumppanuus ja muutoksen edellyttämät rakenteet

Tuemme strategisia, kaupungin toiminnot kattavia terveyden ja kestävän kehityksen liittoumia, joissa ovat mukana suuri yleisö, vapaaehtoinen ja yksityinen sektori. Yhteistyön tulee ulottua kaikkiin toimijoihin, myös yliopistoihin. Luomme riittävät tukirakenteet *Terve kaupunki* -projektin koordinoimiseksi ja päämäärien saavuttamiseksi. Väestön terveyden asiantuntemus varmistetaan pitämällä yllä asianmukaisia kansanterveyden rakenteita paikallistasolla.

3. Terveyden ja kestävän kehityksen yhteinen suunnitelma

Ammentamalla asiaan kuuluvaa erityisosaamista kehitämme kaupungin terveyden kehittämissuunnitelmiä, strategioita ja suunnitelmia, joiden päämääränä on parantaa terveyden sosiaalisia, ympäristöllisiä ja taloudellisia ennakkoehtoja, asetamme tavoitteita ja aikatauluja paremmalle terveydentilalle tunnustaen samalla kaupungin jokaisen sektorin erityisen panoksen ja muutoksen tekijät. Käsittelemme erityisesti asioita, jotka liittyvät

- lasten ja nuorten, naisten, kansallisten vähemmistöryhmien ja vanhempien ihmisten terveystarpeisiin,
- köyhyyden ja terveydentilan välisiin yhteyksiin,

- vaaravyöhykkeessä olevien väestöryhmien tarpeisiin,
- tupakan, huumeiden ja alkoholin väärinkäyttöön, saasteisiin ja väkivaltaan liittyviin vaaroihin, sekä
- muihin kaupunkisuunnitteluun, ekologiseen johtamiseen ja sosiaaliseen tukeen.

4. Verkostoituminen

Sitoudumme erityisesti WHO:n *Terve kaupunki* -projektin III vaiheeseen projektikaupungin tai kansallisen verkon jäsenkaupunkina. Osallistumme aktiivisesti *Terveyttä kaikille* - ja kestävä kehityksen ohjelmiin 2000-luvulla sekä paikallisella, kansallisella, alueellisella että kansainvälisellä tasolla. Toimimme yhteistoiminnassa kansainvälisten järjestöjen kanssa, jotka käsittelevät kaupungistumisen ongelmia. Euroopan Kestävän kehityksen kaupunkien kampanjan aktiivinen tuki yhdessä muiden suurten verkostojen ja liittoumien kanssa antaa lisämahdollisuuksia edetä *Terve kaupunki* -projektin päämäärien toteuttamisessa ja edistää *Terveyttä kaikille* ja kestävä kehityksen ohjelmia.

5. Valvonta ja arviointi

Valvomme huolellisesti niiden toimenpiteiden vaikutusta, joihin on ryhdytty *Terve kaupunki* -filosofian omaksumisen seurauksena ja varmistamme, että niin prosesseja kuin tuloksiakin arvioidaan terveystavoitteiden valossa. *Terve kaupunki* -projekti on ollut merkittävä tekijä terveyden edellytysten kartoittamisessa ja sillä on tärkeä tehtävä epätasa-arvon vähentämisessä ja kaikkien asukkaiden elämänlaadun parantamisessa tuomalla esiin ja julkistamalla tehokkaita menetelmiä.

Muiden tekijöiden toiminta

Kaupungit eivät voi toimia yksin. Euroopan jäsenvaltioiden kansalliset ja alueelliset hallitukset ovat avainasemassa. Ne vaikuttavat kaupunkikehityksen muotoihin, nopeuteen ja modernisoitumisen kestävyteen. Ne myös vastaavat terveyteen liittyvästä lainsäädännöstä ja taloudellisesta kehiksestä.

Täten vetoamme Euroopan kansallisiin hallituksiin, että ne

- a. tunnistavat kansallisten terveystavoitteiden paikallisen ulottuvuuden tärkeyden sekä myöntävät, että kaupungit voivat antaa merkittävän panoksen kansallisiin *Terveyttä kaikille* ja *Agenda 21* -strategioihin;
- b. käyttävät kansallisissa terveystavoitteissaan kaupunkien kokemuksia ja oivalluksia terveydellisten olosuhteiden analysoinnista ja niihin reagoinnista paikallistasolla käyttämällä hallinnonraajat ylittäviä lähestymistapoja;
- c. tutkivat, millä tavoin *Terveyttä kaikille* - ja kestävä kehityksen ohjelmille voidaan lisätä resursseja;
- d. tukevat kansallisia *Terve kaupunki* -verkkoja niiden koordinoivassa ja valmiuksia rakentavassa roolissa;
- e. rohkaisevat paikallishallinnon edustajien osallistumista jäsenvaltioiden delegaatioihin WHO:n hallinnollisten elimien kokouksissa ja muilla asianmukaisilla kansainvälisillä areenoilla.

Tervehdimme ilolla WHO Euroopan Kaupunkiterveyden Keskuksen kehittämistä ja **toivomme WHO Euroopan aluetoimistolta**, että se

- a. tarjoaa johtajuutta ja strategista tukea WHO:n *Terve kaupunki* -projektin kolmatta vaihetta (1998 - 2002) valmistelevalle työlle,
- b. edistää valmiuksien rakentamista ja *Terve kaupunki* -verkostoitumista kaikissa Euroopan jäsenvaltioissa, erityisesti sellaisissa, jotka eivät ole olleet liikkeessä mukana aikaisemmin, kuten IVY -maat ja Balkanin alueen jäsenvaltiot,
- c. antaa asiantuntijatukea ja ohjausta yhtenäiselle kaupunkiterveyden suunnittelulle, arvioinnille ja valvonnalle,

- d. edistää ja rohkaisee paikallistason toiminnan kehitystä WHO:n kaikilla erityisaloilla; sekä
- e. edistää sektoreiden ja toimintaympäristöjen synergiaa ja yhtenäistää paikallis- ja valtionhallinnon osaamista ja kokemuksia.

Olemme vakuuttuneita, että paikallistason, aluetason ja kansallisen hallinnon sekä WHO:n yhteinen ponnistelu saa aikaan muutoksia, jotka parantavat käsinkosketeltavasti kansalaistemme terveyttä ja hyvinvointia.

WHO:n Euroopan alueen johtajan lausunto

Käsillä oleva Julistus on merkittävä edistysaskel vahvassa sitoutumisessa *Terveyttä kaikille* -strategian toteuttamiseen 2000 -luvulla paikallisella ja kaupunkitasolla Euroopassa, samalla kun se korostaa *Terve kaupunki* -liikkeen maailmanlaajuisesta merkitystä.

Vakuutan täten, että WHO Euroopan Aluetoimisto tukee täydellisesti työtä *Terve Kaupunki* -projektikaupunkien ja verkostojen kanssa WHO:n *Terve kaupunki* -projektin kolmannen vaiheen tavoitteiden saavuttamiseksi. Otan tehtäväkseni viedä tämän Julistuksen eteenpäin koko WHO:n Euroopan Aluetoimiston organisaatiossa sekä saatan sen myös Pääjohtajan huomioon.

Jo E. Asvall
WHO Euroopan Aluejohtaja